

ПРОБЛЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ОКРЕМИХ ГАЛУЗЕЙ

2. Bebyk V. M. Bolonskyi protses: perspektyvy i rozvytok u konteksti intehratsiyi Ukrainy v Yevropeyskyi prostir vyshchoyi osvity. [Bologna Process: Perspectives and Development in the Context of Ukraine's Integration into the European Higher Education Area]. Kyiv, MAUP Publ., 2004, 267 p.
3. Kvit S. M. Dorozhnyia karta reformuvannya vyshchoyi osvity Ukrainy. [Roadmap for reforming higher education in Ukraine]. Available at: <http://education-ua.org/ua/articles/1159-dorozhnyia-karta-reformuvannya-vishchoji-osviti-ukrajini>.
4. Kozakov V. A., Dzvinchuk D. I. Psykholoho-pedahohichna pidhotovka fakhivtsiv u nepedahohichnykh universytetakh. [Psychological and pedagogical education of specialists in non-pedagogical universities]. Kyiv, ZAT Publ., 2003, 140 p.
5. Malykhin O. V., Lavrentyeva, H. I. Matukova. Metodyka vykladannya u vyshchii shkoli. [Methodology of teaching in higher school]. Kyiv, KNT Publ., 2014, 262 p.
6. Meshchaninov O. P. Suchasni modeli rozvytku universytetskoji osvity v Ukraini. [Modern models of university education development in Ukraine]. Mykolaiv, MDHU Publ., 2005, 460 p.
7. Gryshkova R. O. Quality of Higher Education and State Educational Standards in Ukraine. Society for cultural and scientific progress in Central and Eastern Europe, 2014, pp. 15–18.

УДК 378.147:013.42

DOI 10.25128/2415-3605.20.1.12

НАТАЛІЯ КАБУСЬ

ORCID ID 0000-0003-3665-8501

kabusnatali9901@gmail.com

доктор педагогічних наук, доцент,
Харківський національний педагогічний
університет імені Г. С. Сковороди
вул. Алчевських, 29, м. Харків,

ТЕХНОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ ГАЛУЗІ ДО СТАЛОГО РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНИХ ГРУП

Обґрунтовано технологію підготовки майбутніх фахівців соціальної галузі до сталого розвитку соціальних груп як сукупність взаємопов'язаних етапів: професійно-мотиваційного, когнітивно-світоглядного, креативно-діяльнісного, рефлексивно-самотворчого і відповідних цим етапам засобів, що забезпечують формування готовності майбутніх фахівців до професійної діяльності в контексті сталого розвитку в єдності її мотиваційно-аксіологічного, компетентнісно-креативного й особистісно-рефлексивного компонентів. Запропонована технологія реалізується в різних видах діяльності у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців: навчальній, практичній, науково-дослідній, самоосвітній і волонтерській та забезпечує цілісність процесу професійної підготовки майбутніх педагогів та працівників від усвідомлення ними власної місії у сприянні сталому розвитку особистості, соціальних груп, суспільства загалом до здобуття досвіду роботи з розробки й реалізації системи соціально-педагогічної діяльності зі сталого розвитку соціальних груп у процесі практичної та волонтерської діяльності. Вказано, що впровадження означеної технології забезпечує оптимальну активізацію мотиваційно-ціннісної, пізнавальної, діяльно-вольової сфер майбутніх фахівців і надає можливість перейти від організації та управління діяльністю здобувачів освіти викладачем до самоорганізації та самоуправління майбутніми фахівцями власною діяльністю та розвитком. Відзначено, що результати експериментальної роботи з перевірки розробленої технології довели її ефективність: майбутні фахівці соціальної галузі перебувають на рівні сталого розвитку та саморозвитку (духовно-ціннісного, особистісно-соціального, професійно-творчого) і цілеспрямовано діють для сталого розвитку представників різних соціальних груп під час навчання в університеті.

Ключові слова: сталий розвиток, соціальна група, технологія, професійна підготовка, фахівці соціальної галузі.

НАТАЛІЯ КАБУСЬ

доктор педагогических наук, доцент
Харьковский национальный педагогический
университет имени Г. С. Сковороды

ТЕХНОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ СОЦИАЛЬНОЙ СФЕРЫ К УСТОЙЧИВОМУ РАЗВИТИЮ СОЦИАЛЬНЫХ ГРУПП

Обоснована технология подготовки будущих специалистов социальной сферы к устойчивому развитию социальных групп как совокупность взаимосвязанных этапов (профессионально-мотивационного, когнитивно-мировоззренческого, креативно-деятельностного, рефлексивно-самотворческого) и соответствующих этим этапам средств, которые обеспечивают формирование готовности будущих специалистов к профессиональной деятельности в контексте устойчивого развития в единстве ее мотивационно-аксиологического, компетентностно-креативного и личностно-рефлексивного компонентов. Предлагаемая технология реализуется в разных видах деятельности в процессе профессиональной подготовки будущих специалистов: учебной, практической, научно-исследовательской, самообразовательной и волонтерской и обеспечивает целостность процесса профессиональной подготовки будущих социальных педагогов и работников от осознания своей миссии в содействии устойчивому развитию личности, социальных групп, общества в целом до приобретения ими опыта разработки и реализации системы социально-педагогической деятельности для устойчивого развития социальных групп в процессе практической и волонтерской деятельности. Указано, что внедрение этой технологии обеспечивает оптимальную активацию мотивационно-ценностной, познавательной, деятельностно-волевой сфер будущих специалистов и позволяет перейти от организации и управления деятельностью студентов преподавателем к самоорганизации и самоуправлению будущими специалистами собственной деятельностью и развитием. Отмечено, что результаты экспериментальной работы по проверке разработанной технологии доказали ее эффективность: будущие специалисты социальной сферы находятся на уровне устойчивого развития и саморазвития (духовно-ценностного, личностно-социального, профессионально-творческого) и целенаправленно действуют для устойчивого развития представителей разных социальных групп во время обучения в университете.

Ключевые слова: устойчивое развитие, социальная группа, технология, профессиональная подготовка, специалисты социальной сферы.

NATALIA KABUS

Doctor of Pedagogical Sciences, associate professor,
H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University
29 Alchevskikh Str., Kharkiv

TECHNOLOGICAL FOUNDATIONS OF FUTURE SPECIALISTS TRAINING OF THE SOCIAL FIELD FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF SOCIAL GROUPS

The article emphasizes that the effectiveness of training of future specialists in the social field for sustainable development of social groups is ensured by the development and implementation of appropriate technology. According to the purpose of the research, the technology of future specialists in the social field training for sustainable development of social groups has been substantiated. In the course of the scientific research the following methods were used: analysis, synthesis, systematization, design and modeling. It has been proved in the study that such technology is a set of interrelated stages (professional-motivational, cognitive-ideological, creativity and activity-oriented, reflexive and self-creativity-oriented) and corresponding to these stages means which ensure formation of future specialists' readiness (in a unity of its motivational-axiological, competence-creative and personal-reflexive) to activities in the context of sustainable development. The proposed technology is implemented in different types of activities in the process of professional training of future professionals – academic, educational, practical, research, self-education and volunteering, and ensures the integrity of the process of future social teachers and workers professional training – from realizing their mission in promotion sustainable development of the individual, social groups, society as a whole – to gaining the experience of development and implementation of a system of social and pedagogical activities for sustainable development of social groups in the course of practice and volunteer activities. The implementation of this technology is providing optimal activation of motivational-value, cognitive, activity-volitional spheres of future specialists and makes it possible to move from organizing and managing students' activities by teacher to self-organization and self-management by future specialists of their own activity and development. The results of the experimental work on checking the developed technology have proved its effectiveness – future experts of the social field are at the level of sustainable development and self-development (spiritual and value, personal and social, professional and creative) and purposefully act for sustainable development of representatives of

different social groups while studying at the university. The prospects for further research are associated with disclosure of the results of the developed technology implementation in educational process of the university.

Keywords: *sustainable development; social group; technology; professional training; specialists of the social field.*

Реалізація стратегії сталого розвитку цивілізації [7], яка з огляду на дисгармонійність розвитку людини й суспільства, що спостерігається останнім часом, визнана світовою спільнотою провідною стратегією третього тисячоліття, потребує об'єднання зусиль різних соціальних груп, зокрема, дітей, молоді, дорослих, сім'ї, громади, нації як ключових ланок забезпечення сталості в усіх напрямках суспільного розвитку, оскільки вирішення глобальних проблем людства не може бути досягнуте зусиллями окремих особистостей. Проте нині означені групи не вирізняються гармонійністю власного існування, характеризуються нестійкою особистісно-соціальною позицією, недостатнім усвідомленням важливості й невідкладності спільної діяльності як для вирішення власних проблем, так і важливих суспільних завдань [3, с. 67; 4, с. 82; 6, с. 5].

Таким чином, в умовах сучасних цивілізаційних викликів підготовка майбутніх соціальних педагогів й соціальних працівників як фахівців, котрі в професійній діяльності взаємодіють з представниками різних соціальних груп (дітьми, молоддю, дорослими, людьми старшого віку, сім'єю, проблемними групами та «групами ризику») й за рівнем компетентності можуть і мають бути важливими суб'єктами їх стимулювання до сталого розвитку, діяльності в означеному напрямку, є завданням безсумнівної актуальності. Водночас ефективна підготовка майбутніх фахівців до сталого розвитку соціальних груп неможлива без технологічного забезпечення цього процесу, обґрунтування відповідної педагогічної технології як послідовності процедур і операцій, що гарантують досягнення запланованих результатів [1, с. 186; 5, с. 15].

Здійснений науковий пошук дозволяє стверджувати, що теоретичні засади технологій соціальної роботи й соціально-педагогічної діяльності з різними категоріями населення висвітлено у працях О. В. Безпалько, Р. Х. Вайноли, А. Й. Капської, І. Ф. Прокопенка, С. Я. Харченка та інших учених; питанням освіти і виховання для сталого розвитку присвячено праці Ю. Д. Бойчука, В. Г. Кременя, В. О. Огнев'юка, О. І. Пометун та інших дослідників. Разом з тим питання розробки технологічних засад підготовки майбутніх фахівців соціальної галузі до діяльності, яка б забезпечувала поступовий вихід представників різних соціальних груп на рівень сталого розвитку, не була предметом спеціального наукового дослідження, що потребує його детального розгляду.

Метою статті є висвітлення технології підготовки майбутніх фахівців соціальної галузі – соціальних педагогів, соціальних працівників до сталого розвитку соціальних груп, що є важливою умовою ефективності їхньої професійної діяльності в умовах сьогодення.

Проведений науковий пошук дозволяє під сталим розвитком соціальної групи розуміти стійкий гармонійний прогрес соціальної спільноти на засадах гуманізму, позитивної соціальної взаємодії та солідарності, здатності до само- та взаємодопомоги, самовідновлення й удосконалення, об'єднання зусиль для сталого прогресивного розвитку суспільства. При цьому основними умовами сталості розвитку соціальної групи є: 1) прогресивний розвиток особистості як відповідального суб'єкта власної життєдіяльності, спроможного до свідомого самотворення власного життя, визначення основних напрямів свого розвитку, контролю й корекції його результатів, попередження кризових станів, ефективної творчої відповіді на виклики, що виникають у житті; 2) становлення особистості як активного соціального суб'єкта, котрий усвідомлює власну належність до солідарних соціальних спільнот різного рівня – сім'ї, громади, нації, цивілізації й свідомо діє для їх позитивного розвитку, підвищення рівня цілісності й консолідованості; 3) здатність представників соціальних груп до соціальної творчості, спільної діяльності, об'єднання як зусиль із метою сталого прогресивного розвитку суспільства [3, с. 81]. Наведені умови є основою для визначення провідних напрямів соціально-педагогічної діяльності зі сталого розвитку соціальних груп.

Відповідно технологію підготовки майбутніх фахівців соціальної галузі до сталого розвитку соціальних груп визначаємо як послідовність взаємопов'язаних етапів (професійно-мотиваційного, когнітивно-світоглядного, креативно-діяльнісного, рефлексивно-самотворчого) й відповідних цим етапам засобів, що забезпечують формування готовності здобувачів освіти до професійної

ПРОБЛЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ОКРЕМИХ ГАЛУЗЕЙ

діяльності в контексті сталого розвитку в єдності її мотиваційно-аксіологічного, компетентісно-креативного й особистісно-рефлексивного компонентів, здобуття ними досвіду роботи з розробки й реалізації системи соціально-педагогічної діяльності зі сталого розвитку соціальних груп з урахуванням їх специфіки, а також вихід майбутніх соціальних педагогів та працівників на рівень сталого розвитку й саморозвитку (духовно-ціннісного, особистісно-соціального, професійно-творчого). Охарактеризуємо виокремлені нами етапи технології докладніше.

Так, головною метою професійно-мотиваційного етапу є формування стійкої професійної спрямованості майбутніх фахівців на здійснення соціально-педагогічної діяльності в контексті сталого розвитку, розвиток системи цінностей і мотивів, активізація стратегічного мислення соціальних педагогів та працівників, формування в них дієвої установки на здобуття професійних знань і вмінь, а також здобуття ними первинного досвіду діяльності зі стимулювання до сталого розвитку дітей під час волонтерської діяльності.

Керуючись принципами формування інтересу, проблемності у викладанні, діалогічності, урахування взаємозв'язку цивілізаційного, суспільного, соціально-групового, особистісного рівнів розвитку, викладач: 1) залучає майбутніх фахівців соціальної галузі до рефлексивного осмислення проблем і викликів, які стоять перед сучасною цивілізацією, причин їх виникнення; 2) ознайомлює із футурологічними прогнозами щодо її подальшого розвитку, суттю сталого розвитку, взаємозалежністю його рівнів, значенням сталості розвитку для ефективної життєдіяльності й прогресивної динаміки людини та суспільства; 3) стимулює здобувачів освіти до усвідомлення власної місії й відповідальності як фахівців, що беруть участь у реалізації соціально-виховної політики держави, а також ролі особистості й соціальних груп у реалізації стратегії сталого суспільного розвитку; 4) ознайомлює з проблемами, які існують на різних рівнях розвитку: особистості, соціальної групи, суспільства, цивілізації загалом; 5) сприяє осмисленню майбутніми фахівцями важливості й невідкладності організації цілеспрямованої діяльності, зокрема, соціально-виховної для забезпечення сталого прогресивного розвитку різних соціальних суб'єктів, усвідомленню наслідків бездіяльності щодо вирішення проблем, які перешкоджають сталому розвитку людини і соціальних спільнот; 6) стимулює суб'єктів освіти до творчого пошуку й розробки ефективних засобів впливу на мотиваційно-ціннісну сферу представників різних соціальних груп (зокрема, через створення мотиваційних промов, плакатів-мотиваторів тощо) з метою їх стимулювання до сталого розвитку; 7) спонукає майбутніх соціальних педагогів та працівників до волонтерської діяльності в закладах соціального спрямування.

Залучення майбутніх фахівців до волонтерської діяльності з дітьми у центрах соціально-психологічної реабілітації стимулює студентів до професійної творчості з метою розробки й реалізації конкретних заходів (свят, театралізованих вистав, конкурсів, колективних творчих справ), спрямованих на духовно-творчий розвиток дітей у складних життєвих обставинах, їх стимулювання до ствердження позитивних цінностей у життєдіяльності. Зазначене сприяє налагодженню атмосфери діалогу, співтворчості, взаємозбагачення, духовної спільності суб'єктів освітнього процесу, набуттю здатності до продуктивної взаємодії для досягнення значущої мети, дозволяє майбутнім фахівцям усвідомити творчу природу соціально-педагогічної діяльності, стимулює до спів- та самоуправління під час розробки соціовиховних, волонтерських заходів.

Відзначимо, що долучення майбутніх фахівців до конкретної діяльності зі здійснення позитивних змін у бутті, зокрема, підготовки волонтерських заходів, забезпечує динаміку розвитку їхньої мотиваційної сфери: сприяє значному підвищенню професійної мотивації, формуванню ціннісного ставлення до діяльності, усвідомлення її значущості, переходу від ситуативного пасивного інтересу до активного стійкого, коли студенти стають активними учасниками спільної творчої діяльності зі створення захоплюючого переконливого дійства, що спонукає присутніх замислитись над важливими життєвими питаннями і діяти. До того ж, як зазначають дослідники [2, с. 63], органічне застосування художньо-практичних засобів, зокрема, стимулювання здобувачів освіти до розробки конкретних заходів духовно-творчого розвитку дітей, підготовки спектаклів, дає можливість уникнути надмірного зосередження на теоретичних питаннях, підвищує зацікавленість, ініціативність студентів, спонукає виявляти творчість для того, щоб бути переконливим, активізує їхнє мислення і творчий потенціал з метою знаходження ненав'язливих шляхів соціально-виховного впливу на особистість,

ПРОБЛЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ОКРЕМИХ ГАЛУЗЕЙ

стимулює майбутніх фахівців до оволодіння елементами акторської майстерності, особистісного та професійно-творчого удосконалення.

Засобами підготовки майбутніх фахівців до сталого розвитку соціальних груп на професійно-мотиваційному є: проблемні лекції та семінарські заняття, лекції-полеміки, семінари-прес-конференції, проблемні бесіди, бесіди-роздуми, «мозковий штурм», аналіз ситуацій, міні-дискусії, твори-роздуми; евристично-пошукові методи (пошук способів формування позитивної мотивації до сталого розвитку представників різних соціальних груп); творчі методи (залучення здобувачів до розробки соціовиховних заходів для дітей, створення вистав), організація дискусій, «круглих столів», робота в творчих групах; методи стимулювання та залучення до діяльності – пошукової, проєктної, волонтерської, творчої для створення спектаклів, театралізованих вистав, квестів для дітей; методи позитивного зворотного зв'язку, індивідуальної й колективної рефлексії; організація тематичних зустрічей першокурсників з випускниками, які працюють у різних соціальних сферах, екскурсій для ознайомлення майбутніх фахівців із діяльністю різних соціальних інституцій, що працюють з представниками проблемних соціальних груп та «груп ризику»; проведення тематичних занять і майстер-класів для оволодіння способами волонтерської діяльності.

Основним результатом досліджуваного етапу є активізація мотиваційно-ціннісної сфери майбутніх фахівців, розуміння ними значущості професії й власної місії в суспільстві, первинне здобуття знань у галузі сталого розвитку, набуття первинного досвіду діяльності через залучення до волонтерства, усвідомлення здобувачами освіти творчої природи професійної діяльності, сформованість стійкої установки на здобуття знань, набуття професійної майстерності для здійснення соціально-педагогічної діяльності на творчому рівні.

Метою другого, *когнітивно-світоглядного етапу* технології підготовки майбутніх фахівців соціальної галузі до діяльності зі сталого розвитку соціальних груп є здобуття ними фахових компетенцій, а саме: опанування системою методологічних, теоретичних, технологічно-методичних знань, освоєння способів, прийомів, технологій соціально-виховної, просвітницької, рекламно-інформаційної, превентивної, корекційної, реабілітаційної діяльності в контексті сталого розвитку в процесі вивчення професійно-орієнтованих дисциплін; поглиблення професійного світогляду суб'єктів освіти, формування в них стійкої особистісно-соціальної позиції, зміцнення системи цінностей і переконань, розвиток здатності впливати на систему цінностей представників різних соціальних груп.

Керуючись принципами гуманізму, діалогічності, інтересу, активності й свідомості, гармонізації розвитку, усвідомленої суб'єктності, опори на життєвий досвід, інформативності зі створенням дефіциту інформації, викладач залучає майбутніх фахівців до активної діяльності, спрямованої на здобуття знань, опанування способами діяльності, спонукає здобувачів до активного творчого пошуку, добору та розробки ефективних переконливих засобів впливу на мотиваційно-ціннісну, когнітивно-світоглядну, діяльнісно-вольову сфери представників різних соціальних груп для їх подальшої реалізації у соціально-виховній, практичній, волонтерській діяльності, а також для створення власного методичного портфоліо для роботи у визначеному напрямі.

Реалізація когнітивно-світоглядного етапу технології професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів та працівників до сталого розвитку соціальних груп передбачає:

- збагачення змісту професійно-орієнтованих дисциплін теоретичними питаннями щодо суті, особливостей соціально-педагогічної діяльності зі сталого розвитку соціальних груп, а також впровадження спеціальної інтегрованої дисципліни «Соціально-педагогічна діяльність зі сталого розвитку соціальних груп», зміст якої докладно висвітлено у роботі авторки [3, с. 360–368].

- застосування методу роботи з біографіями, залучення духовно насиченого дидактичного матеріалу – афоризмів, притч, казок, розповідей, визнаних творів літератури й кінематографу, конкретних життєвих прикладів (що дозволяє визначити основні закономірності ефективної життєдіяльності та сталого розвитку соціального суб'єкта); спонукання здобувачів до самостійного добору таких засобів;

- стимулювання майбутніх фахівців до створення плакатів-мотиваторів, мотиваційних відеороликів, соціальної реклами з метою їх використання в процесі взаємодії з представниками різних соціальних груп;

ПРОБЛЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ОКРЕМИХ ГАЛУЗЕЙ

- використання проблемно-пошукових, дослідницьких, практико-орієнтованих форм і методів навчання (проблемні лекції та семінари, евристичні бесіди, дискусії, полеміки, «мозковий штурм», створення проблемних ситуацій, SWOT-аналіз, кейс-метод, розробка методичного портфоліо, модерація, створення медіа-продуктів, підготовка презентацій, робота у творчих групах); пошукових методів, спрямованих на розробку способів: гармонізації емоційно-ціннісної, світоглядної, діяльнісно-вольової сфер представників різних соціальних груп, розвиток їхньої гуманістичної спрямованості, стійкої особистісної і соціальної позиції, формування стійкої системи цінностей і переконань на підґрунті усвідомлення законів і закономірностей ефективної життєдіяльності і сталого розвитку;

- організацію зустрічей здобувачів з досвідченими фахівцями у галузі соціальної роботи у форматі живої бібліотеки; їх стимулювання до опанування авторськими розвивальними методиками, участі в тренінгах і майстер-класах, самостійної роботи з інформаційними джерелами, додатковою літературою, вивчення перспективного досвіду з використанням інтернету (зокрема, досвіду діяльності навчальних закладів, реабілітаційних центрів, громадських організацій в аспекті сталого розвитку);

- стимулювання майбутніх фахівців до творчої роботи з підготовки та реалізації волонтерських, соціовиховних заходів у закладах соціально-педагогічного спрямування.

Основним результатом когнітивно-світоглядного етапу є сформованість у майбутніх фахівців системи знань, опанування способів діяльності, які мають використовуватися в подальшій перетворювальній діяльності, поглиблення професійного світогляду, сформованість системи цінностей і переконань здобувачів освіти, їхньої особистісно-соціальної позиції, стійкої спрямованості на професійну діяльність на підґрунті розуміння її значущості, прагнення до конкретних дій зі здійснення позитивних змін у бутті.

Креативно-діяльнісний етап технології спрямований на розвиток системи професійних умінь і здобуття майбутніми фахівцями досвіду роботи з розробки й реалізації цілісної системи соціально-педагогічної діяльності зі сталого розвитку представників різних соціальних груп у процесі практичної, науково-дослідної, громадсько-виховної, волонтерської діяльності, активізацію здатності студентів до професійної творчості як важливої умови ефективності соціально-педагогічної роботи в контексті сталого розвитку.

Керуючись принципами особистісної орієнтації, співтворчості, пріоритету самоуправління й свободи вибору, оптимального поєднання індивідуальної, групової і колективної форм роботи, викладач стимулює майбутніх фахівців до активної участі в практичній, соціально-виховній, волонтерській, науково-дослідній діяльності, зокрема, спонукаючи суб'єктів освіти до:

- 1) визначення особливостей соціально-педагогічної діяльності зі сталого розвитку різних соціальних груп з урахуванням їх специфіки, розробки комплексу творчих заходів для здійснення цілісного впливу на мислення, почуття, волю, свідомість, переконання, вчинки представників різних соціальних груп у навчальній діяльності для подальшої їх реалізації під час практичної, соціально-виховної, волонтерської роботи;

- 2) виконання цільових завдань, пов'язаних з організацією соціально-виховних, просвітницьких, рекламно-інформаційних, профілактичних, корекційно-реабілітаційних заходів з метою сталого розвитку представників різних соціальних груп під час проходження різних видів практики, зокрема, в соціальних службах, дитячих оздоровчих таборах, закладах загальної і спеціальної освіти, центрах соціально-психологічної реабілітації із подальшим обговоренням результатів, презентацією проведених заходів, обміном досвідом із метою взаємозбагачення;

- 3) організації активної соціально-виховної волонтерської діяльності в закладах дошкільної, загальної середньої, професійно-технічної освіти, центрах соціальних служб, соціально-психологічної реабілітації, громадських організаціях;

- 4) активної участі в науково-дослідній діяльності (зокрема, в діяльності студентських наукових гуртків, олімпіадах з педагогіки, соціальної педагогіки, наукових конференціях, конкурсах наукових робіт, соціальних проєктів, конкурсах на створення соціальної реклами) з метою пошуку ефективних творчих шляхів вирішення актуальних соціально-педагогічних проблем.

На цьому етапі відбувається розширення спектра волонтерської діяльності майбутніх фахівців соціальної галузі у закладах, що працюють з представниками проблемних соціальних груп та «груп ризику» (зокрема, у реабілітаційних центрах, громадських організаціях), а також поглиблення змістовної сторони волонтерської діяльності студентів: вони розробляють і

ПРОБЛЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ОКРЕМИХ ГАЛУЗЕЙ

реалізують розвивально-виховні, просвітницькі, корекційно-реабілітаційні заходи з метою розвитку духовно-ціннісного, особистісно-соціального, суб'єктно-діяльнісного потенціалу представників різних соціальних груп, формування у них творчого підходу до життєдіяльності, поступового виходу на рівень самоуправління власним розвитком.

Під час такої діяльності розвиваються комунікативно-стимулювальні, організаційно-управлінські уміння майбутніх фахівців. Вони спілкуються між собою, добирають засоби, спрямовані на цілісний розвиток представників різних соціальних груп, організують власну діяльність, шукають способи організації діяльності інших, а, отже, оволодівають уміннями: 1) впливати на свідомість, світогляд, мислення, почуття, волю, переконання представників різних соціальних груп, стимулювати до діяльності з власного вдосконалення і позитивних соціально-значущих вчинків; 2) здійснювати резонансне аксіологічне управління розвитком їх представників з метою формування здатності до самоорганізації і самоуправління; 3) створювати духовно-насичене розвивально-творче середовище під час професійної діяльності, мобілізувати, залучати необхідні ресурси – інформаційні, соціально-педагогічні, людські, налагоджувати співпрацю різних суб'єктів соціовиховного впливу для досягнення значущої мети.

Основним результатом креативно-діяльнісного етапу є сформованість системи професійних умінь майбутніх фахівців, що забезпечують ефективність діяльності в контексті дослідження (зокрема, умінь проектувати зміст та здійснювати різні види соціально-педагогічної діяльності в контексті сталого розвитку, а також систему роботи зі сталого розвитку соціальних груп з урахуванням їх специфіки; комунікативно-стимулювальних та організаційно-управлінських умінь майбутніх фахівців); набуття здобувачами досвіду соціально-педагогічної діяльності зі сталого розвитку суб'єктів соціальної групи в різних соціальних сферах під час соціально-виховної, практичної, волонтерської діяльності; здобуття досвіду професійної творчості та досвіду налагодження соціального партнерства для спільної діяльності в контексті сталого розвитку. Важливим результатом означеного етапу також є інтеріоризація – присвоєння результатів і способів діяльності, їх інтегрування до індивідуального досвіду особистості, сформованість ціннісного ставлення до професійної діяльності на підґрунті усвідомлення її значущості, мотивація до подальшого удосконалення.

Реалізацією *рефлексивно-самотворчого етапу* технології передбачається: поглиблення, узагальнення й систематизація, творче застосування знань і вдосконалення професійних умінь, вироблених на попередніх етапах; подальший розвиток стратегічного мислення й формування стійкої рефлексивної позиції майбутніх фахівців як здатності до рефлексивного осмислення дійсності, спроможності до самооцінки власної компетентності й готовності до професійної діяльності, аналізу та оцінки її результатів із метою коригування власних дій; визначення перспектив подальшої діяльності в досліджуваному напрямку; екстеріоризація професійно-творчих досягнень здобувачів освіти.

Керуючись принципами діалогічності, саморозвитку й самоуправління, зворотного зв'язку, викладач на вказаному етапі стимулює майбутніх соціальних педагогів та працівників до: 1) самостійної роботи з вивчення перспективного досвіду, саморозвитку з метою подальшого вдосконалення комунікативних, креативних, організаційних умінь, опанування мистецтвом красномовства для здійснення переконливого впливу на представників різних соціальних груп; 2) екстеріоризації власних досягнень і досвіду, популяризації діяльності й професії соціального педагога та працівника в суспільстві, здійснення шефства над студентами молодших курсів; 3) активної пошукової, творчої, науково-дослідницької діяльності з метою розробки і реалізації авторських програм і проєктів, спрямованих на випереджальне розв'язання актуальних проблем розвитку суб'єктів соціальних груп; створення соціальної реклами, орієнтованої на підвищення цінності й рівня консолідованості сім'ї, громади, нації, формування громадянської свідомості населення, популяризацію здорового способу життя, підвищення рівня відповідальності особистості за результати власної життєдіяльності й індивідуальний внесок у процес суспільних перетворень; 4) розробки комплексних цільових програм залучення виховного потенціалу соціуму, долучення інших соціальних суб'єктів для спільної діяльності з метою сталого розвитку соціальних груп в межах курсового, магістерського дослідження.

Реалізація підготовки майбутніх соціальних педагогів та працівників до сталого розвитку соціальних груп на цьому етапі передбачає: 1) застосування рефлексивних (індивідуальна і

ПРОБЛЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ОКРЕМИХ ГАЛУЗЕЙ

колективна рефлексія, самооцінювання за критеріями та показниками готовності) та дослідницьких методів, спрямованих на виявлення найефективніших засобів впливу на систему цінностей і мотивів, переконання, волю, вчинки представників різних соціальних груп, зокрема, проблемних та «груп ризику» з урахуванням індивідуальних особливостей їх представників; 2) роботу з інформаційними джерелами, додатковою літературою; 3) підготовку курсових, кваліфікаційних і магістерських робіт в контексті дослідження; 4) розробку студентами соціально-педагогічних програм і проєктів, соціальної реклами, створення медіапродуктів; 5) організацію студентами «круглих столів», ток-шоу, рекламних акцій, масових заходів для популяризації волонтерської діяльності в молодіжному середовищі; 6) реалізацію профорієнтаційних заходів для популяризації діяльності соціального педагога та працівника в суспільстві (через розробку стрім-роликів, проведення акцій, творчих зустрічей зі старшокласниками у форматі живої бібліотеки); 7) роботу майбутніх фахівців з особистісного і професійно-творчого вдосконалення.

Відзначимо, що на рефлексивно-самотворчому етапі ініціатива повністю переходить до майбутніх фахівців, котрі набувають навичок та вмінь самоуправління: беруть участь у спільних проєктах, самостійно розробляють власні, прагнуть до пошуку інноваційних засобів соціально-педагогічної діяльності, виявляють творчий підхід до професійної діяльності; самостійно діють за власним почином для здійснення позитивних змін у бутті, розуміючи в цьому власне соціальне призначення. Майбутні соціальні педагоги та працівники здатні не лише до самоорганізації власної діяльності (яку вони спрямовують на досягнення позитивних соціально значущих результатів), а й до організації діяльності інших: прагнуть до екстеріоризації власних результатів та здобутків, активно пропагують волонтерську діяльність у суспільстві, залучають до соціальної творчості інших людей з метою позитивних соціальних перетворень.

Основним результатом рефлексивно-самотворчого етапу є різнорівнева сформованість готовності майбутніх соціальних педагогів та працівників до сталого розвитку соціальних груп. Означений етап характеризується: набуттям здатності здобувачів освіти самостійно проєктувати й реалізовувати із залученням інших суб'єктів цілісну систему соціально-педагогічної діяльності зі сталого розвитку соціальних груп; сформованістю у них стійкої рефлексивної позиції, здатності до рефлексивного осмислення дійсності; стійким проявом значущих особистісних якостей майбутніх фахівців, спрямованістю на розвиток таких якостей у представників різних соціальних груп; сформованою суб'єктністю, високою відповідальністю й творчою активністю; розвиненістю стійкої мотивації досягнення, результатом якої стає постановка більш складних цілей, наполегливість, прагнення до саморозвитку для здійснення соціально-педагогічної діяльності на творчому рівні.

Таким чином, обґрунтована нами технологія у єдності її професійно-мотиваційного, когнітивно-світоглядного, креативно-діяльнісного, рефлексивно-самотворчого етапів, що реалізується в усіх видах діяльності у закладі вищої освіти (навчальній, громадсько-виховній, практичній, волонтерській, науково-дослідній, самоосвітній), забезпечує цілісність процесу підготовки майбутніх фахівців соціальної галузі до діяльності зі сталого розвитку соціальних груп від усвідомлення ними власної місії у забезпеченні сталості розвитку особистості, соціальних груп, суспільства в цілому, значення діяльності в означеному напрямі, розуміння її сутності до набуття безпосереднього досвіду в процесі практичної, волонтерської діяльності, що дає можливість актуалізувати цінності, засвоїти знання, уміння і навички, розвинути професійно-особистісні якості, набути індивідуально-творчого характеру здійснення діяльності.

Реалізація означеної технології уможливило перехід від організації й управління викладачем діяльністю здобувачів освіти до самоорганізації й самоуправління ними власною діяльністю і розвитком, забезпечуючи оптимальну активізацію мотиваційно-ціннісної, мисленнєвої, діяльнісно-вольової сфер майбутніх фахівців, їхнього творчого потенціалу, що сприяє усвідомленню й сприйняттю ними здобутих знань, умінь, досвіду як цінностей і дозволяє здійснювати ефективну професійну діяльність відповідно до вимог і викликів сьогодення. Досвід впровадження означеної технології в процес професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів та працівників підтвердив її ефективність: вони самі перебувають на рівні сталого розвитку і саморозвитку (духовно-ціннісного, особистісно-соціального, професійно-творчого) й активно діють для сталого розвитку представників різних соціальних груп під час навчання в університеті.

ПРОБЛЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ОКРЕМИХ ГАЛУЗЕЙ

Перспективою подальших досліджень у цьому напрямку є висвітлення результатів реалізації запропонованої технології в освітньому процесі університету.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бойчук Ю. Д. Еколого-валеологічна культура майбутнього вчителя: теоретико-методичні аспекти: монографія / Ю. Д. Бойчук. – Суми: Університетська книга, 2008. – 357 с.
2. Іонова О. М. Системно-синергетичний підхід до аналізу вальдорської школи / О. М. Іонова // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми виховання і спорту. – 2012. – № 3. – С. 61–64.
3. Кабусь Н. Д. Підготовка майбутніх соціальних педагогів до сталого розвитку соціальних груп: теорія і практика: монографія / Н. Д. Кабусь. – Харків: Вид. Іванченка І. С., 2017. – 416 с.
4. Кабусь Н. Д. Стратегічні напрями підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери в умовах сучасних цивілізаційних викликів / Н. Д. Кабусь // Новий колегіум. – 2016. – № 4. – С. 81–88.
5. Прокопенко І. Ф. Технологічні уклади та сучасна освіта / І. Ф. Прокопенко // Рідна школа. – 2016. – № 4. – С. 14–18.
6. Соціальна робота з різними категоріями населення у територіальній громаді: українські реалії та міжнародний досвід: колективна монографія / В. Поліщук, Н. Горішна, Г. Слосанська та ін. – Тернопіль: ЗазаПрінт, 2018. – 219 с.
7. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development (2015). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://sustainabledevelopment.un.org/post2015/transformingourworld>.

REFERENCES

1. Boychuk Yu. D. Ekolooho-valeolohichna kultura maibutnoho vchytelia: teoretyko-metodychni aspekty: monohrafiia. [Ecological-valeological culture of future teacher: theoretical and methodological aspects: monograph]. Sumy: University Book, 2008. 357 p.
2. Ionova O. M. Systemno-synerhetychnyi pidkhid do analizu valdorskoi shkoly. [System-Synergetic Approach to Waldorf School Analysis], Pedagogy, Psychology and Biomedical Issues of Education and Sport, 2012, no. 3, pp. 61–64.
3. Kabus N. D. Pidhotovka maibutnikh sotsialnykh pedahohiv do staloho rozvytku sotsialnykh hrup: teoriia i praktyka: monohrafiia [Future Social Teachers' Training for Sustainable Development of Social Groups: Theory and Practice: monograph]. Kharkiv: Publ. Ivanchenko I. S., 2017, 416 p.
4. Kabus N. D. Stratehichni napriamy pidhotovky maibutnikh fakhivtsiv sotsialnoi sfery v umovakh suchasnykh tsyvilizatsiinykh vyklykiv. [Strategic Directions for the Training of Future Specialists in the Social Sphere in Conditions of Modern Civilization Challenges]. New Collegium, 2016, N. 4, pp. 81–88.
5. Prokopenko I. F. Tekhnolohichni uklady ta suchasna osvita [Technological Foundations and Modern Education]. Native School, 2016, N 4, pp. 14–18.
6. Polishchuk V. Horishna N., Slozanska G. Sotsialna robota z riznymy katehoriiami naseleння u terytorialnii hromadi: ukrainski realii ta mizhnarodnyi dosvid: kolektyvna monohrafiia [Social work with different categories of population in territorial community: Ukrainian realities and international experience: collective monograph]. Ternopil: ZazaPrint, 2018. 219 p.
7. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development (2015). (in English). Available at: <https://sustainabledevelopment.un.org/post2015/transformingourworld>.

УДК 378

DOI 10.25128/2415-3605.20.1.13

МИХАЙЛО ДЕМЯНЧУК

ORCID ID: 0000-0001-8729-5144

dmr-rv@ukr.net

кандидат педагогічних наук, викладач

медичний коледж комунального закладу вищої освіти

«Рівненська медична академія» Рівненської обласної ради

вул. П. Калнишевського, 29, м. Рівне

МЕТОДИКА ОНОВЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ МОЛОДШИХ СПЕЦІАЛІСТІВ СЕСТРИНСЬКОЇ СПРАВИ

Актуалізовано проблему оновлення професійної підготовки майбутніх молодших спеціалістів сестринської справи в медичних коледжах, які відповідатимуть сучасним вимогам суспільства до